PF 2011

Usnesení z výroční členské schůze KPHT – Kladno, o. s., pořádané dne 14. 10. 2010 v Hornickém skanzenu Mayrau ve Vinařicích

1. Členská schůze bere na vědomí zprávu o činnosti KPHT – Kladno, o. s. za rok 2009 přednesenou panem Grubnerem.

2. Členská schůze schvaluje:
   - zprávu o hospodaření KPHT – Kladno, o. s. za rok 2009 přednesenou p. ing. Matulou
   - zprávu revizní komise za rok 2009 přednesenou p. ing. Procházkou
   - účetní uzávěrku za rok 2009 s tím, že hospodářský výsledek ve výši 181 126, 86 Kč bude ponechán v nerozděleném zisku

3. Dále členská schůze schvaluje změnu stanov KPHT – Kladno, o. s. v Čl. VIII. bod 5 jak byl předložen p. ing. Matulou a ukládá výboru zařídit registraci uvedených změn na příslušném ministerstvu.

4. Členská schůze bere na vědomí výsledky voleb do výboru KPHT - Kladno, o. s. a ukládá nově zvolenému výboru zajistit potřebné změny podpisových oprávnění na Finančním úřadě v Kladně a v Komerční bance v Kladně u osob, kterých se změna týká. Zvoleným členům výboru a revizní komisi ukládá, aby důsledně zajišťovali veškeré úkoly spojené s činností KPHT – Kladno, o. s..

5. Členská schůze děkuje panu ing. Čuříkovi, panu ing. Matulovi a panu Uváčkovi za práci, kterou za uplynulé období ve výkonu funkce udělali.

Zápis z ustavující schůze výboru KPHT – Kladno, o.s. pořádané v Hornickém skanzenu Mayrau ve Vinařících dne 14. 10. 2010

Přítomni: ing. Matula, ing. Neliba, ing. Michalíček, ing. J. Kasner, RSDr. Pavel Kasner, Ing. Varhulík, MgA. Voldráb, p. Hasman, p. Grubner

Schůzi zahájil ing. Štěpán Matula.

1. Program jednání

- volba předsedy Klubu
- volba místopředsedy Klubu
- volba hospodáře Klubu
- jmenování tajemníka Klubu

2. Volby

- do funkce předsedy KPHT – Kladno, o.s. byl navržen ing. Eduard Michalíček
- pan Eduard Michalíček s návrhem souhlasil a byl členy výboru Klubu do funkce předsedy KPHT – Kladno, o. s. zvolen
- do funkce místopředsedy Klubu byl navržen RSDr. Pavel Kasner.
- pan Pavel Kasner s návrhem souhlasil a byl členy výboru do funkce místopředsedy KPHT – Kladno, o.s. zvolen
- do funkce hospodáře Klubu byl navržen pan MgA. Tomáš Voldráb.
- pan Tomáš Voldráb s návrhem souhlasil a byl členy výboru do funkce hospodáře KPHT – Kladno, o.s. zvolen

3. Jmenování tajemníka KPHT – Kladno, o. s.

- do funkce tajemníka Klubu byl navržen pan Jaroslav Grubner.
- pan Jaroslav Grubner s návrhem souhlasil a byl členy výboru Klubu jmenován do funkce tajemníka KPHT – Kladno, o.s.

4. Výbor KPHT – Kladno, o.s. pro volební období 2010 – 2013

- předseda KPHT – Kladno, o. s. Ing. Eduard Michalíček
- místopředseda KPHT – Kladno, o. s. RSDr. Pavel Kasner
- tajemník KPHT – Kladno, o. s. Jaroslav Grubner
- hospodář KPHT – Kladno, o. s. MgA. Tomáš Voldráb
- člen výboru KPHT – Kladno, o. s. pro ekonomiku Ing. Jiří Kasner
- člen výboru KPHT – Kladno, o. s. Ing. Vlastimil Neliba
- člen výboru KPHT – Kladno, o. s. Ing. Josef Varhulík

5. Seznámení s rozhodnutím revizní komise KPHT – Kladno, o. s.

- revizní komise se sešla na svém 1. zasedání dne 14. 10. 2010 a navrhla do funkce předsedy KRK pana Bořivoje Hasmana

- pan Bořivoj Hasman s návrhem souhlasil a byl členy KRK KPHT do funkce zvolen
- členové kontrolní a revizní komise KPHT **–** Kladno, o.s. pro volební období 2010 – 2013

- předseda KRK KPHT – Kladno, o. s.	Bořivoj Hasman
- člen KRK KPHT – Kladno, o. s.	Jan Uváček
- člen KRK KPHT – Kladno, o. s.	Ing. Jan Procházka

- předseda Klubu ing. Michalíček poděkoval za projevenou důvěru a poblahopřál všem členům výboru a kontrolní komise ke zvolení do funkcí. Současně popřál všem hodně zdraví, sil, nadšení a invence při zajišťování úkolů vyplývajících z členství ve výboru KPHT – Kladno, o. s. v nadcházejícím volebním období.

Ustavující schůze výboru KPHT – Kladno byla v 19 hodin ukončena.

Řádná schůze výboru KPHT – Kladno, o. s. se koná v úterý 9. listopadu 2010 v 16 hodin v Hornickém skanzenu Mayrau ve Vinařících.

Ve Vinařících dne 16. 10. 2010 Zapsal: Jaroslav Grubner

Za výbor KPHT – Kladno, o. s.
Ing. Eduard Michalíček

Vážení čtenáři, členové Klubu přátel hornických tradic, spolupracovníci, příznivci a přátelé!

Dovolte mi, abych vám s blížícím se závěrem roku 2010 vyslovil srdečné poděkování za přízeň, kterou našemu klubu věnujete, za milou, přínosnou a aktivní spolupráci v naší činnost i za hojnou účast na akcích, které Klub přátel hornických tradic v průběhu roku 2010 pořádal a organizoval.

Jmenovitě chci poděkovat vedení a zaměstnancům Hornického skanzenu za pomoc a přípravu těchto akcí a řediteli Sládečkova vlastivědného muzea panu PhDr. Zdeňku Kuchyňkovi za odborné poradenství a přednáškovou činnost. Vysoce si vážíme podpory, kterou nám laskavě poskytuje vedení Magistrátu města Kladna v čele s primátorem panem Ing. Danem Jiránkem a jeho prvním náměstkem panem Ing. Miroslavem Bernáškem, jejichž zásluhou je soustavné udržování historických hornických tradic na velmi vysoké úrovni tak, jak si to bohatá historie města Kladna zasluhuje.

Protože v závěru roku skončila tříletá, velmi plodná práce některých, vesměs zakládajících členů dosavadního výboru KPHT, a na jejich místa byli zvoleni noví kandidáti, je mou milou povinností vyslovit hluboké uznání, poděkování a úctu všem odstupujícím funkcionářům výboru za obrovský kus práce, který zejména pan Ing. Vladimír Čuřík, pan Ing. Štěpán Matula, pan Bořivoj Hasman a pan Jan Uváček udělali pro rozvoj hornických tradic. Je výzvou i ctí pro členy nového výboru udržet takto vysoce nastavenou laťku i pro příští období.

Přeji tedy všem vám, všem jmenovaným i nejmenovaným přátelům, kolegům a kamarádům příjemné a klidné prožití Vánoc a pevné zdraví, štěstí a hodně pohody i klidu v nastávajícím roce 2011.

Na další spolupráci a příjemná setkání s vámi se všemi se těšíme v očekávání dalšího rozvoje, prezentace propagace hornických tradic u nás na Kladensku.

Jménem Klubu přátel hornických tradic Kladno, o.s.

Ing. Eduard Michalíček
předseda výboru

Ohlédnutí za slavnostním setkáním

Po ukončení setkání pamětníků Lánské akce mne Jaroslav Grubner požádal, abych napsal článek do Zpravodaje vydávaného Klubem přátel hornických tradic v Kladně. Rád tak činím, protože nebýt pochopení vedení klubu pro věc a jeho finanční podpory slavnostního setkání k jubilejnímu výročí Lánské akce odbylo by se vše, jako dosud, v některé kladenské restauraci. Pro vysvětlení, proč tomu bylo tentokrát jinak, je nutné vrátit se o několik roků zpět.

Nejdříve musím zmínit, jak myšlenka slavnostního setkání vznikla, spíše se vyvinula. Všechno způsobil ing. Procházka, který někdy na podzim roku 2004 měl na Mayrovce přednášku o rozvoji mechanizace v kladenském revíru. Přednášky jsem se zúčastnil. Se zájmem jsem ji vyslechl a po létech se s ním rád sešel. Spolu jsme na učňovském úseku dolu Nejedlý začínali v praxi poznávat taje řízení důlního provozu. Vyučil jsem se na dole Fierlinger – Mayrovce, kam jsem dojížděl z internátu ve Smečně. Při cestě na přednášku jsem odbočil ke smečenskému zámku, abych se podíval do míst, kde jsem strávil dva roky v internátu. Na kamenné pevnosti zámku žádná změna, zub času nemá naději. Na chvíli jsem se vrátil do vzpomínek, ale jen na chvíli. Při vstupu do průjezdu na nádvoří, na pravé straně stěny, je žulová deska s nářkem vojáků – PTP na svůj bídný úděl. Byli zde ubytováni po nás učních a pracovali v dole jako my. To, jak oni popisují práci na šachtách i dobové poměry, je jejich osobní věc. Avšak, podle mého názoru, je to popis vytržený z objektivního kontextu té doby. Vždyť někteří vojáci plnili svou vlasteneckou povinnost na hranicích, jiní cvičili se zbraní, pomáhali v zemědělství, na stavbách a podobně. Práce vojáků v uhelných dolech byla v té době, při tehdejším nedostatku kmenových horníků, jen jednou z možností, jak přechodně zajistit potřebné množství uhlí pro rozvoj národního hospodářství. Ostatně podobně na tom byli, v té době, brigádníci z úřadů, továren a třeba i potrestaní z vězení ve Vinařicích. Každá ruka byla třeba.

Po přečtení onoho poselství jsem si vybavil souvislost s nástupním heslem pana Havla do prezidentského úřadu o pravdě a lži, lásce a nenávisti. V té souvislosti mne napadlo, že kdyby měla nenávist skupenství kapalné, byla by pod tou žulovou deskou pořádná louže. Takto znectít hornickou práci pro dva roky dobře zaplacené vojny a tehdejší dobu snad nemohlo být stanoviskem všech PTP vojáků-horníků té doby, ale pravděpodobně výtvorem nějakého sametového politruka. Vždyť řada vojáků PTP zůstala po ukončení vojny na šachtách jako horníci a jiní, z prezenční služby, přicházeli do hornictví v rámci náboru. Tolik pro vysvětlení, kde a kdy vznikla potřeba, po mém, srovnat pravdu se lží a lásku s nenávistí. Když jsem se na ročníkovém setkání v roce 2006 zmínil o desce ve Smečně a navrhnul nějakou vhodnou formou uvést zmínku o pravdě hornických učňů nejen ze Smečna, ale všech, kteří přišli do hornictví v Lánské akci v roce

1950, netušil jsem, na co jsem si zadělal. Myšlenka byla přijata. Pro příští setkání bylo, na návrh Pepíka Malého, dohodnuto, že před každým dalším setkáním položíme kytici u pomníku horníka před kladenským gymnáziem, v naší době hornickou průmyslovkou. Já jsem měl připravit návrh, který vyjádří naše hodnocení té doby, započaté Lánskou akcí. Co jsem si navařil, měl jsem si i sníst.

Nyní k slavnostnímu setkání 3. září 2010. Původně jsem měl v úmyslu umístit na stěnu průjezdu smečenského zámku grafický výjev o životě a práci hornických učňů. Brzy jsem však při zjišťování možností realizace vystřízlivěl. V dalším hledání možnosti mi pomohl bývalý pracovník hornického výzkumu a vývoje uranového průmyslu, všestranně nadaný kolega Toník Dvořák. Vysvětlil jsem mu, co bych potřeboval a s důvěrou jsem ostatní nechal na něm. Myšlenku dokonale vyjádřil kresbou. Přidal jsem slovní doprovod a při prezentaci obrazu v roce 2007 se předseda Klubu ing. Čuřík stručně vyjádřil. Je to perfektní. Několika slovy je řečeno vše a bez emocí. K umístění obrazu ve Smečně však zatím nedošlo. Další naše ročníkové setkání mělo proběhnout až v roce 2010.

Když jsem se ke konci července 2010 začal zajímat o termín svolání setkání, zjistil jsem, že dosavadní předsedající setkání ing. Čuřík je nemocen a organizátor posledního setkání Bořek Hasman je již mimo dění. Protože jsem považoval za svou povinnost akci ve Smečně uskutečnit, nezbylo než dálkově, protože bydlím v Příbrami, setkání zorganizovat. Podařilo se mi Bořka „ukecat“, aby alespoň rozeslal pozvánky. Chtěl jsem, aby setkání mělo slavnostní ráz, protože uplynulo 60 let od konání Lánské akce a většina z nás dovršuje 75 roků života. Rok 1950 je také rokem začátku našeho nástupu do hornických učilišť. Již v pozvánce jsem chtěl upozornit, že se nejedná o běžné setkání, ale jubilejní. Představa o programu a jeho uskutečnění byly tvořeny doslova za pochodu. Bylo zřejmé, že rozsah programu a jeho uskutečnění převýší náklady běžného setkání. V tomto místě došlo k propojení zájmu o uspořádání slavnostního setkání, nás průmyslováků, s posláním a činností Klubu přátel hornických tradic o.s. v Kladně. Vstupem ing. Štěpána Matuly do přípravy setkání byly zajištěny potřebné finanční prostředky. Na přípravu akce zbýval necelý měsíc práce s cílem vytvořit program setkání, ve kterém vyjádříme úctu k lidem, kteří, v obtížné hospodářské situaci poválečné doby, nám vytvořili všestranné podmínky pro osobní i odborný růst. Zanechat svědectví o významu Lánské akce, o hornických učních a době, kdy uhlí bylo nad zlato a „horník byl a kdo víc“. Dne 3. září 2010 jsme se sešli a společně se vydali do vzpomínek. Jak se to podařilo, nechť posoudí účastníci sami.

Všem, kteří pomohli při organizaci setkání při zajištění potřebných finančních prostředků a umožnili uskutečnit náš slavnostní program, upřímně děkuji. Nemohu však přejít nepochopení pro naši věc ze strany Správy Pražského hradu. Dvakrát jsem žádal o umožnění vstupu do zámeckého parku v Lánech. Poprvé bez odezvy. Proto jsem napsal osobní dopis paní Klausové opět s poukázáním na výjimečnost našeho setkání právě dne

Položení kytice před sousoším Hornictví od L. Nováka, foto: T. Voldráb

Položení kytice před ....., foto: T. Voldráb

3. září 2010. Přidal jsem požadavek umožnit nám zasadit v zámeckém parku v Lánech pamětní lípu. Odpověděla mi hezkým dopisem a vysvětlila, proč to není možné. Poradila však, abych se ve věci lípy obrátil na starostu obce Lány. S vědomím, že pátek není návštěvní den parku jsem znova žádal alespoň o možnost navštívit park pouze k udělání skupinové fotografie. Opět zamítnuto a při tom jak nesrovnatelně menší by bylo narušení organizace údržbových prací v lánském parku oproti prohlídce Královských zahrad, které občanům, také mimořádně, v té samé době, bylo vedením Pražského hradu umožněno. Nás nechali stát před branou. Jak symbolické pro dnešní dobu.

Setkání se připravovalo doslova za pochodu. Program, podle původní představy, umístit jen obraz na zámku ve Smečně s návratem do Kladna, se podstatně změnil, když jsem se postupně setkal s mimořádným pochopením pro naší věc u starostů obcí, pana Karla Skleničky z Lán, paní Mgr. Pavly Štrobachové ze Smečna i vedení smečenského Domova pod lípou. Účast přislíbil i ing. Vlastimil Ehrenbergr, hornický učeň a poslední ministr hornictví a energetiky ve vládě Československé socialistické republiky. Získal jsem pochopení a souhlas ředitelky Základní školy v Lánech, paní Mgr. Ivety Vrabcové, aby se zasazení lípy zúčastnily děti ze školy, jejichž otcové, případně dědové, pracovali na místních šachtách. Děti by symbolicky převzaly štafetu paměti o Lánské akci a hornické tradici obce Lány. V tomto výčtu osob nemohu nepřipomenout osobnost pana režiséra Antonína Kachlíka, kladenského rodáka. Jeho film z roku 1961 *Červnové dny* je o životě a práci hornických učňů . Tedy o nás. Film nás měl vrátit do doby učňovských let, ale nestalo se. Vedení hotelu, oproti sjednanému a odsouhlasenému požadavku promítnout film na plátno přes projektor s možností zatemnění oken, změnilo sjednanou místnost za jinou, ale již nezajistilo dohodnuté podmínky pro promítnutí filmu.

Za toto pochybení jsem se panu režisérovi po cestě do Prahy omluvil. Jsem rád, že jsem ho mohl osobně poznat. Když jsem si po návratu domů ze setkání darované DVD promítnul na kvalitním zařízení. Tím jsem si potvrdil význam jeho zařazení do programu a zároveň škodu, že nemohl být kvalitně promítnut, ale také nenávratnou ztrátu možnosti, s kamarády a přáteli, si znovu prožít své červnové dny po šedesáti létech. Film je malý zápletkou, avšak velký pravdou o životě, práci i klukovinách a probouzejících se nejkrásnějších citech patnáctiletých kluků. Filmový vychovatel, herec Langmiler, byl jako můj soudruh vychovatel Karel Houdek ze Smečna. S ním jsem se již setkat nemohl. Čas je neúprosný. Jaké nečekané a milé překvapení mi však připravila starostka Smečna, když mi před branou zámku představila paní Pokornou, dceru vychovatele Houdka. V době našeho pobytu ve Smečně jí bylo asi osm let. Byl to velmi silný osobní zážitek. Ani jsem se nestačil zeptat, jestli si pomatuje na ty fešáky v parádních uniformách. Zkrátka milé setkání jako ve filmu Červnové dny po 60-ti létech. Škoda, že nebylo víc času popovídat si o jejím otci, dovědět se o jeho rodině, jeho dalším životě. Dojít na místní hřbitov a povědět mu, že

Policie

jeho práce a někdy i zlobení s námi učni nebyla marná. Dále program pokračoval zastaveními v Lánech. První bylo u hrobu TGM. Zazpívali jsme mu jeho oblíbenou písničku *Ach, synku synku* a potom již šlo vše podle programu. Byl to náročný den plný zážitků. Program setkání snad splnil očekávání všech přítomných. Připomínám, že naše jubilejní setkání bylo skromným pokračováním posledních celostátních oslav Dne horníků a energetiků v roce 1988.

Každému, kdo zůstal věrný svému hornickému povolání a chce pochopit, proč minulé státní zřízení upřednostňovalo hornictví a jak pečovalo o pracující, doporučuji přečíst si brožury od autorů PhDr. Helmuta Drozda a JUDr. Jana Brožíčka : Cesta bojů, práce a cti a Po stopách Lánské akce. Se souhlasem režiséra pana Antonína Kachlíka mohu poskytnout kopie filmu *Červnové dny* na DVD a dopřát si milý vzpomínkový zážitek v prostředí domova, když se to, z uvedených důvodů, nepodařilo při společném setkání. Přípravě setkání jsem rád obětoval nejen mnoho času. Moje poděkování patří těm, kteří mi pomáhali prací a radou, zejména Bořkovi Hasmanovi, panu Jaroslavu Grubnerovi, ing. Janu Procházkovi, ing. Štěpánovi Matulovi, panu Uváčkovi a MgA. Voldrábovi.

Velmi si vážím účasti ročníkových kamarádů a Vlasty Ehrenbergra. Bez něho by motto setkání – od učně k ministru – ztratilo význam. Děkuji všem hostům, kteří svou účastí na setkání rozšíří okruh povědomí o Lánské akci a činnosti kladenského Klubu přátel hornických tradic. Možná vše, co bylo při setkání řečeno, bude zapomenuto a tak patří poděkování i všem pohotovým „paparačům“, kteří zvěčnili atmosféru setkání na fotografiích.

Při ohlédnutí za setkáním mám jedno neskromné přání a to ve víře, že stopa naší čtyřicetileté práce v hornictví, započatá v Lánech roku 1950 i hornická tradice obce Lány, budou zachovány, jak s přibývajícími letokruhy lípy, tak i ve vzpomínce přítomných dětí z lánské školy. Připomínám pozvání dětí do hornického skanzenu na Mayrovce od zástupců vedení Klubu přátel hornických tradic, kde se dozvědí mnoho zajímavého o minulosti kladenského dolování.

Tak nashledanou někdy příště u naší lípy, ale určitě v hornickém nebi v čase, až doroste její poslední letokruh.

V Příbrami dne 3. října 2010

Ing. Vladimír Dudák

Jak vznikl film *Červnové dny*

V devětapadesátém roce mi řekl vedoucí tvůrčí skupiny filmů o mládeži na Barrandově František Pavlíček: „Ty seš, Antoníne, jediný absolvent prvního ročníku FAMU, kterého ještě nepustili k samostatné tvorbě.A já bych chtěl, abys také začal.Narodil ses v Rozdělově, říkal´s mi, že Tvůj děda, otec i strejdové byli horníky, je to tedy Tvůj rodný kraj, a tak Ti nabízím, abys tam na pár měsíců zajel. Hned vedle v Libušíně je hornické učiliště,nějak se tam mezi ty učně vpleteš, pobyt Ti uhradíme, a Ty pak o tom napíšeš nějaký příběh a sám si ho zfilmuješ. Chopil jsem se té příležitosti, odjel jsem do Kladna a domluvil se s generálním ředitelem dolů,aby mě do toho učiliště uvedl jako nového vychovatele na praxi, což on rád udělal.

Kluci si mě brzy velmi oblíbili, poněvadž jsem byl prvním /a asi posledním/ vychovatelem hornického dorostu, který s nimi fáral dolů pod zem.Já jim ovšem neprozradil,že to dělám jednak z profesní zvědavosti, a jednak proto, že jsem chtěl na vlastní kůži poznat, jak a čím se živili můj děda s otcem. A když jsem osobně poznal, jak těžké a rizikové je to povolání, rozhodl jsem se, už jako režisér, že všechny scény v mém budoucím scénáři, které se budou odehrávat pod zemí,tak tam v tom podzemí je i natočíme. Přestože ty scény budou mít jen málo světla, jak je tomu i ve skutečnosti. A tak vznikl jediný film na světě, jehož záběry z prostředí hornické práce nebyly natáčeny v ateliéru, ale tam dole, čtyři sta metrů pod zemí.

Antonín Kachlík

100 let od poslední lázeňské sezóny v lázních Šternberk u Smečna

V druhé polovině 18. století byl smečenský zámecký park na severní straně spojen lipovou alejí s blízkým zámkem v Bílém Újezdci. V těchto místech stávala kdysi tvrz Bílý Újezdec. Tento zámek si oblíbila manželka hraběte Františka Karla z Martinic, hraběnka Marie Josefa ze Šterberka, po níž byl v roce 1774 přejmenován na Šternberk.

Již císařský patent Marie Terezie z roku 1754 mluvil o nedostatku a drahotě dříví a o rašelině jakožto její náhradě. Zraky osvícenců se obrátily k tajemným hlubinám země. Z této nálady vyrostl zájem o minerály v zemi ukryté. Objevena byla nejen rašelina, jíž se říkalo -„hořící zem“, ale i uhlí nazývané „hořícím kamením“.

Pozornost se věnovala i minerálním pramenům a byly činěny pokusy o jejich využití. V 70. letech 18. století došlo k nálezům uhlí u Vrapic a na Smečensku. Objev rašeliny učinil na Smečensku roku 1786 vrchní úředník panství Matyáš Michael Danielis. Došlo i k pokusům, nešlo-li by z pramene pod Slánskou horou vyrábět sůl. Založení Šternberských lázní v r. 1801 můžeme přičítat téže humanitářsky osvícenecké náladě.

Roku 1800 dala hraběnka Marie Anna z Clam-Martinic (1768 – 1832) prozkoumat železité minerální prameny a v březnu 1801 byly zřízeny lázně Šternberk, pojmenované na počest její matky Marie Josefy roz. ze Šternberka (1746 – 1823).

2. června 1801 byla zahájena první lázeňská sezóna. Velký rozkvět lázní trval až do konce 19. století. Léčili se zde i významní muži, např. historik František Palacký, velký český národní buditel Josef Jungman (1845), od 22. 6. 1856 po návratu z Brixenu zde pobýval poslední čtyři týdny svého života novinář a spisovatel Karel Havlíček Borovský.

Zdá se, že zde byla nejen vodní, ale také klimatická léčba. Před sto lety v roce 1910 byla poslední lázeňská sezóna v lázních Šternberk.

Snad bylo snahou smečenské vrchnosti přivést odbočku Pražsko-Lánské koněspřežky ve čtyřicátých letech 19. století do lázní Šternberk a dále ke svým studněveským dolům.

Osada Šternbek patří k obci Ledce. Odtud můžeme jít okolo bývalého lázeňského pramene Dr. Prokeše stoupající cestou ke zdi zahrady smečenského zámku.

Karel Melichar

Důl Rako, historie a současnost

Důl Rako v Lubné u Rakovníka je posledním činným dolem v bývalé kladensko - rakovnické pánvi. O dobývání žáruvzdorných jílovců, jejich výpal, třídění a expedici ostřiv pro výrobu šamotových výrobků se stará kolektiv 35 pracovníků společnosti Rako - Lupky spol. s r.o. Ale pojďme připomenout počátek dobývání na Rakovnicku, který je datován kolem roku 1115, kdy lidé z Milostína na popud knížete Vladislava začali dobývat železnou rudu pro Kladrubský klášter. Postupně bylo rýžováno zlato u Jesenice, Oráčova a Křivoklátu v 16. – 17. století. Potom přichází období „těžby“ uhlí v souvislosti s nálezy uhlí u Kounova a Petrovic, které končí v r. 1871 zánikem 47 šachtiček z celkového počtu 110.

V roce 1881 našel ing. Stránecký šamot na haldě dolu Moravia, což předznamenalo opětně rozvoj hornictví spojený s počátkem vypalování žáruvzdorných jílovců. V roce 1882 byl založen důl Marta I v Krčeláku, v roce 1918 započalo hloubení dolu Rako a po provedení vrtného průzkumu v r. 1950 byly zahájeny práce na hloubení dolu 1. Máj.

V roce 1964 bylo zahájeno hloubení největšího dolu Rako II na Rakovnicku, jehož výstavba byla ukončena po vyhloubení a spojení s dolem 1. Máj v roce 1967. Podzemní prostory dnešního dolu Rako tedy představují propojená důlní díla původního dolů Rako, dolu 1. Máj a části spojovacího překopu k dolu Rako II.

Důl Rako byl uveden do provozu v roce 1921 firmou Rakovnické a poštorenské keramické závody, a.s. Praha. Důl si podržel původní název Rako. V roce 1924 byla prohloubena jáma z původní hloubky 80 m na 93 m. V roce 1926 přechází důl Rako pod Lubná - rakovnické keramické doly spol. s r.o., jejíž majitelem byl Dr. Otto Lindner z Mnichova. V roce 1945 byl závod v Lubné dekretem prezidenta znárodněn a důl zapojen do Středočeských uhelných a železorudných dolů Kladno.

Další časový úsek vývoje je spojen s řízením výroby v rámci národního podniku Rako, po roce 1958 se stal po spojení s n.p. ČSA součástí podniku České lupkové závody v Novém Strašecí, který soustředil hornické podnikání celého okresu. V roce 1991 dochází k privatizaci závodu Rako v Lubné a vytvoření společnosti Rako - Lupky spol. s r.o. v Lubné, která provozuje důl Rako s hlubinnou těžbou žáruvzdorných lupků dodnes.

Zásoby jsou zpřístupněny podložními překopy, které umožňují vytvoření uzavřeného větrního okruhu, z něhož jsou otvírány jednotlivé partie dolového pole. Lupková sloj o mocnosti až 10 m se na dole nachází v podloží lubenských slojí. Její jednotlivé lávky mají z hlediska technologie výpalu odlišné vlastnosti, což vedlo v minulosti v řadě případů k selektivní těžbě nejkvalitnějších partií lupků.

Technologie dobývání byla odvozena od dobývací metody pilířování na zával používané při dobývání mocných uhelných slojí kladenských dolů. Postupně se přešlo na zátinkování se zpětným sestřelem stropní lávky a od

Důl Rako – revír Marta, foto: archiv Důl Rako

Důl Rako - Stajgrovna, ing. Tachovsky Jan a Votoupal Jiří, foto: archiv Důl Rako

Důl Rako, panorama od Pavlíkova, foto: archiv Důl Rako

ruční těžby do vozů k odtěžování nastřílené rubaniny nátřasnými žlaby na následnou pasovou dopravu do násypných stanic a dále kolejovou dopravou k těžní jámě. Dlouhá důlní díla jsou ražena ručně s rozpojováním hornin pomocí trhací práce. Nepříznivé geologické podmínky v minulosti negativně ovlivnily použití komplexní mechanizace při ražbách a v dobývkách. Dnes je jejich použití limitováno zejména ekonomickými faktory v podmínkách soukromé společnosti střední velikosti.

Když se podíváme na dosahované těžební výkony, denní těžba dolu v roce 1920 činila 40 tun, v roce 1928 byla měsíční kapacita výpalu okolo 2600 tun, v roce 1939 bylo dosaženo těžby 67000 tun uhlí i lupku dohromady. V roce 1961 byla skutečná výroba 85000 tun pálených lupků a v roce 1968 byl roční plán provozu Rako 71000 tun. Od té doby, zejména v souvislosti s těžbou zásob lupků na Hořkovci u Nového Strašecí, se těžba snižuje až na necelých 30000 tun ročně, před privatizací, kdy dolu Rako hrozil plánovaný útlum spojený s likvidací dolu.

V dnešní době jsou zásoby lupků dobývány jak dolem Rako hlubinnou těžbou, tak i povrchovou těžbou výchozu ložiska na povrch v lomu Marta. Roční kapacita těžby se pohybuje v rozsahu 10000 – 15000 tun v závislosti na následné výrobě koncových žáruvzdorných výrobků a hmot používaných dnes zejména ve stavebnictví.

Současná hlubinná těžba probíhá v revíru Marta se zásobami cca 190000 tun, dále se zde nacházejí náhradní dobývací plochy s množstvím zásob cca 150000 tun v blízkosti výdušné jámy 1. Máj a základních překopů. Hlavní zásoby v množství 4 000000 tun kvalitních lupků se nacházejí v okolí překopu spojujícího okolí jámy 1. Máj (bývalý důl) s jámou Rako II (plánovaný důl). Otvírka a následné dobývání těchto zásob však představují nemalé investiční náklady a hlavně poptávku po těchto materiálech.

Ing. Ivan Černý

Výskyty zlata ve středních Čechách

V roce 1771 byl v Podmoklech na Rakovnicku nalezen zlatý poklad keltských duhovek. Stalo se tak po přívalových deštích, kdy v místním potoce byla odkryta bronzová nádoba s obsahem několika set, možná i tisíc zlatých plíšků /duhovek/, které používali Keltové /Bójové/ jako platidlo v posledních staletích před začátkem našeho letopočtu. Neříká to ovšem nic o původu těchto mincí a zdrojích zlata, ze kterého byly vyrobeny. Původně si je rozebrali vesničané, avšak na nátlak křivoklátského hraběte Karla I. Egona z Fürstenberku jich většinu museli vrátit a tento je nechal přetavit na Tereziánské dukáty.

Za nejdostupnější zdroje získávání zlata považujeme náplavy zlatonosných řek a potoků, tyto považujeme za sekundární zlatonosná ložiska. Zlatonosný prostor středních Čech je vymezen výsečí jihovýchod až jihozápad od Prahy. Jedná se o Sázavu a její levostranný přítok vlašimskou Blanici. Dále Vltavu s jejím levostranným přítokem Otavou, další její levostrannou říčkou Kocábou. Pro Otavu byla nepochybně primárním zdrojem šumavská naleziště. Pro Kocábu to byl zpočátku Bytíz u Příbrami, z něhož asi pocházela rýžoviště v Dubenci, dále pak oblast Kozích hor a Nového Knína. Rýžoviště na Blanici u Kamberka měla primární zdroje někde v oblasti Mladé Vožice a některých potoků vtékajících do Blanice.

První období exploatace zlata ze sekundárních ložisek skončilo odchodem Keltů na počátku našeho letopočtu. Druhé období začalo asi v 9. století především v Pootaví. Někdy v 9. či 10. století byla založena rýžovnická osada Písek, pojmenovaná podle tohoto předmětu rýžování. Koncem 13. století byla podstatná část rýžovišť vyčerpána a přecházelo se na hlubinnou těžbu.

Pro samotnou Vltavu mohly být primárními ložisky oblasti středního Povltaví. Na pravé straně Vltavy oblast Krásnohorská /Podmoky, Milešov/. Na levé straně Vltavy v úrovni hráze přehrady Orlík to byl Bohustinský a Líšnický potok s primárním ložiskem Smolotel. Dále po proudu oblast Psích hor /Libčice, Čelina, Mokrsko, Smolenice/. Pod úrovní dnešní hráze Slapské přehrady pak „Červené hory“, prostor mezi Slapy a Štěchovicemi.

Zlatokopové zkoumali a zpracovávali sekundární ložiska i na terasách řek mimo současná řečiště. Takovým příkladem je Klínovec a Jíloviště u Zbraslavi. Na Sázavě pak u Pikovic, severní svah Medníku a Žampach. Zde můžeme jako primární ložisko určit Jílovsko.

Ve středních Čechách jsou zlatonosná ložiska spjata se Středočeským žulovým masivem. Podél jeho severozápadního okraje se nacházejí od severu k jihu: Jílové, Štěchovice, Nový Knín, Libčice a Bytíz. Uprostřed žulového masivu jsou na levém břehu Vltavy Zduchovice a Smolotely a na pravém břehu, Krásná Hora a Milešov. Na východě středočeského masivu leží zlatonosné ložisko na Roudném, kde se

středočeská pahorkatina odděluje od západní části Českomoravské vrchoviny tzv. Blanickou brázdou, kterou protéká řeka Blanice.

Tato oblast jihovýchodních Čech mezi Železnými horami, Žďárskými a Jihlavskými vrchy patří vedle oblasti středočeské k hlavním zlatonosným oblastem Čech. Rozlišují se zde zlatonosné zóny: blanický/Kamberk/, pacovská, humpolecká a golčovojeníkovská.

Ve středních Čechách byla nejbohatší ložiska zlata v okolí Jílového. Jílovské ložisko s celou řadou zlatonosných žil se rozkládalo v délce 6 km od Sázavy po Radlík a v šířce 4 km od vsi Bohuliby po les Halíře. Přesto výtěžky zlata z té doby neodpovídaly pověstem o bohatství zlatonosných ložisek „zlatého věku“ v Čechách. Tento názor byl spíše produktem romantických představ a ložiskové poměry nedávaly podnět k takovému optimismu. Nejbohatší ložisko v novodobém dolování představoval zlatodůl Roudný v obci Bořkovice u Louňovic pod Blaníkem. Zde se dobývaly žilníky než výrazné zlaté žíly.

Celková těžba zlata v Česku ve 20. století nebyla nikterak oslnivá. Největší podíl měl v letech 1904 – 1930 právě zlatodůl Roudný s 5 770 kg ryzího zlata. Z novodobého dolu Pepř u Jílového bylo vytěženo v letech 1958 – 1968 asi 1 100 kg zlata. Těžba zlata jako vedlejšího produktu při těžbě antimonu v Krásné Hoře u Sedlčan byla v letech 1986 – 1992 asi 400 kg. Celková těžba zlata v Česku ve 20. století nepřekročila 9 000 kg, což je méně než polovina krychle o hraně 1 metr.

Pro srovnání: rekordní těžba zlata v Jihoafrické republice byla v roce 1972 a to 702 000 kg /702 tun/.

Nalezišť zlata u nás se v minulosti objevila celá řada, ale významných ložisek nepoměrně méně.

Karel Melichar

Lieratura:
- Litichleb, Jiří: K těžbě zlata v jihovýchodních Čechách, NTM Praha 1980
- Morávek, Petr: Těžba zlata v historii českých zemí
- Uhlí, rudy, Geologický průzkum 11 – 12 2009

Klášter školských sester v Kladně

Řádové sestry de Notre Dame přišly do Kladna po dostavění školy u kaple sv. Floriána a oddělení školy chlapecké od dívčí, když správa dívčí školy byla přiřknuta a svěřena sestrám z kongregace školských sester z Horažďovic. O jejich povolání se nejvíce zasloužil P. Jan Bernard, kladenský farář. Stalo se tak 7. října 1863. Pod vedením M. Vojtěchy Karlíkové zahájily svoji výchovnou a vzdělávací činnost 11. října téhož roku. Následně byly pověřeny i řízením měšťanských škol, které v té době v Kladně vznikly. A protože obyvatel v Kladně stále přibývalo a s nimi i žáků ve školách, musela být postavena nová školní budova na místě starého panského ovčína v dnešní Havířské ulici podle návrhu stavitele Josefa Hraběte jako klášter chudých školských sester de Notre Dame. Budova byla vysvěcena 17. října 1881. Součástí kláštera byla i kaple zasvěcená Neposkvrněnému početí Panny Marie navržená stavitelem Josefem Pickem a přistavěná v letech 1904-1905. To znamenalo ale také další navýšení počtu školských sester. Proto byla v roce 1885 postavena kongregací budova kláštera. V roce 1899 byla také postavena i menší klášterní budova pro školské sestry naproti nově postavené škole v Kročehlavech. V roce 1904 - 1905 musela být rozšířena původní kladenská klášterní budova. Když se pak po skončení první světové války začaly v českých zemích projevovat silné proticírkevní tendence, došlo i k tažení proti řeholním sestrám na dívčích školách.

Již dne 11. července 1922 se nová městská rada usnáší na návrh svého člena, učitele Čeňka Janouta, spoluzakladatele a pozdějšího ředitele Volné socialistické školy práce, na projevu za odstranění řádových sester ze škol, který zasílá ministerstvu školství a národní osvěty a zemské školní radě a dává uveřejnit v denním tisku. O několik dní později i nové městské zastupitelstvo na své první schůzi, konané dne 16. července 1922 v městském divadle (aby byla jeho jednání zajištěna co největší publicita), schvaluje prohlášení, v němž odsuzuje působení školských sester, které prý od roku 1863 „vnášely do duší dětských ducha středověkého“, a požaduje jejich nahrazení světskými učitelkami, jakož i přeložení sester na jiná místa. Zastupitelstvo přitom zdůraznilo, že by „jakýmkoliv kompromisním, polovičatým řešením této školské krise pozbylo důvěry v nejširších vrstvách zdejšího obyvatelstva a vystavilo se neúprosné kritice veškeré pokrokové československé veřejnosti“, a požadovalo důsledné a rychlé splnění svého požadavku, „aby mohlo být zabráněno případnému samovolnému zakročení rodičů“. Toto vystoupení zvolených zástupců občanstva se patrně stalo zároveň popudem k rozvinutí veřejné agitace za odstranění řeholnic ze škol již od počátku nového školního roku, kterou kromě Čeňka Janouta vedl zvláště další učitel, František Náprstek z Rozdělova, známý bouřlivák a tehdy též tajemník Národního výboru pro okres kladenský a unhošťský, a kterou podporovala i část kladenského učitelstva. Děkan Skála se proti

těmto snahám pokusil intervenovat 17. července 1922 v Praze přímo u ministra školství, sociálního demokrata Gustava Habrmana, a navrhl mu dokonce rozdělení dívčích škol na školy pod správou světskou a školy církevní, avšak bez úspěchu. Zato již v neděli 20. července 1922 se konal na kladenském náměstí tábor lidu, na němž proti církvi bouřil zejména Theodor Bartošek, předseda Volné myšlenky; téhož dne vystoupila na protestní schůzi věřících občanů s velmi působivým projevem učitelka, spisovatelka a později poslankyně Národního shromáždění Augusta Rozsypalová. V této situaci ani samy sestry nepřihlížely pasivně k událostem. Nejstarší členka kročehlavské klášterní komunity M. Jolanta Kubicová se na shromáždění katolických spoluobčanů dne 24. srpna 1922 ohradila v obsáhlém projevu proti hrubému napadání sester a obhajovala důležitost náboženské a mravní výchovy, kterou řeholnice slouží budoucnosti svěřené mládeže. „Vyhazujte náboženství ze škol, ale pospěšte si se stavbou káznic a trestnic, neboť dosavadní pak nestačí!“ volala sestra Jolanta, a na jiném místě svého projevu se ve zřejmé narážce na válečné nepravosti tázala: „Kde je tedy naše vina? Utlačovaly jsme někoho? Okrádaly jsme někoho? Lichvařily jsme? Keťasovaly jsme?“

Mezitím však začal nový školní rok a ministerstvo školství pod výhrůžným tlakem části kladenské veřejnosti oznámilo, že zahájilo řízení k odstranění řeholnic ze škol, současně však žádalo, aby městská rada občanstvo uklidnila a zabránila samovolnému zakročování. Úřední cestou pak prostřednictvím zemské školní rady sdělilo, že „přihlížejíc ke zvláštním poměrům místním na Kladně a v Kročehlavech k veřejnému mínění tamže“, pokládá setrvání řeholních učitelek na školách za neudržitelné, ježto „je nebezpečí, že by na Kladně došlo k porušení veřejného pořádku“. Řeholním učitelkám byla udělena dovolená na dobu nutné potřeby, nejdéle však do konce školního roku 1919 - 1920. Když nucená dovolená skončila, usnesl se okresní školní výbor na sborovém zasedání na naléhání zemské školní rady, poslat je ihned na tzv. dovolenou s čekatelným a současně je dát k dispozici zemské radě a ministerstvu, aby je přeložily na jiná místa mimo okres kladenský „pro tu pozoruhodnou a zajisté velmi závažnou okolnost, že odpor vůči nim zůstal nezměněný a nelze se nadíti, že by ve zdejších poměrech v budoucnosti se změnil“. Další vývoj tohoto procesu se pak neúměrně natahoval, až situaci rozřešily nakonec samy sestry, když prokázaly maximum dobré vůle a prohlásily 9. prosince 1924, že si podají žádost o dovolenou bez požitků i bez nároku, aby jim doba dovolené byla započítána do penzijních nároků.“

Za německé okupace byl klášter zabrán pro potřeby nacistů a sestry jej musely opustit. Vrátily se bezprostředně po skončení druhé světové války, ale už v roce 1951 musely Kladno opět opustit a vystěhovat se do Vidnavy ve Slezsku.

V roce 1949 byl do kláštera přestěhován Městský domov. Oddělení starých lidí a městské jesle, které zde do té doby fungovaly, byly přemístěny

do katolického domu (dnes restaurace Lucerna). Jednání o navrácení kladenského kláštera školským sestrám po roce 1989 nebyla úspěšná.
Dnes je v budově sídlo Policie České republiky v Kladně.

Na závěr ještě uvádím životopisné údaje o některých osobách, o kterých se v článku mluví.

BARTOŠEK THEODOR
Narodil se 4. listopadu 1877. Byl právníkem a politikem; povoláním advokát. Byl to jeden z vůdců českého anarchokomunistického hnutí a v letech 1910 – 1925 předseda Volné myšlenky. V letech 1918 – 1923 byl členem národně socialistické strany a poslanec Národního shromáždění. V roce1923 byl z této strany vyloučen za hlasování proti zákonu na ochranu republiky. V letech 1924 – 1925 byl vedoucím činitelem Nezávislé socialistické strany dělnické a od roku 1925 členem KSČ. V zastoupení Rudé pomoci obhajoval dělníky a dělnické funkcionáře u nás i v zahraničí. Zemřel 5. září 1954.

BERNARD JAN P.
Páter Jan Bernard, farář kladenský v polovině devatenáctého století zanechal svoji zásadní stopu v Kladně tím, že rozdělil kladenskou školu na chlapeckou a dívčí, a tím, že přivedl do Kladna školní sestry. To byla veliká změna a především příchod jeptišek vyvolal v celém městě velikánský rozruch. V roce 1864 vystřídal P. Jana Bernarda na kladenské faře P. Josef Mottl.

HABRMAN GUSTAV
Narodil se 24. ledna 1864 v České Třebové. Byl českým politikem, senátorem i ministrem. Pracoval jako soustružník a řezbář. Od mládí se věnoval sociální demokracii, za tuto svou činnost v mocnářství byl vězněn a raději emigroval do USA. Po návratu do vlasti pracoval pro obdobné listy v Brně a Plzni. Pak, v letech 1907 – 1918 se stal poslancem za sociální demokraty ve Vídni, v rakouské Říšské radě. V období 1. světové války udržoval kontakty s T. G. Masarykem a u sociálních demokratů vedl protirakouské křídlo. V červenci 1918 se stal členem Národního výboru, po vzniku Československé republiky poslancem a pak i senátorem Národního shromáždění. V letech 1918 – 1925 byl ministrem školství a společně s Dr. F. Drtinou položil základy čs. školství v nové republice. V roce 1924 prosadil Zákon o pojištění zaměstnanců. Byl dlouhá léta předsedou Svazu textilního dělnictva, což byla druhá největší odborová organizace. Zemřel 22. března 1932 v Praze.

HAJN IGNÁC JAN MUDR.
Narodil se 22. března 1862 v Solnici. Po absolvování gymnázia v Rychnově nad Kněžnou vstoupil do teologického semináře, který ale po roce opustil.

Pak začal studovat medicínu na fakultě Karlovo-Ferdinandovy univerzity v Praze. Po dosažení titulu doktora medicíny se usadil jako praktický lékař v Kladně v roce 1894, kdy mu bylo 32 let. V krátké době, se díky svým vlastnostem a sociálnímu cítění, zapojil do veřejného života ve městě. Stal se váženým občanem, který pracoval v řadě spolků a organizací. Byl zakládajícím členem spolku Smetana. V roce 1894 byl přijat do řad kladenského Sokola, kde pak postupně zastával funkci starosty Sokola Kladno a prvního místostarosty sokolské župy budečské. Jako takový se zasloužil o výstavbu sletiště a zbudování kina Sokol. Vydával časopisy Stráž svobody a Nový Havlíček. Zastával také funkce hospodářské. Stal se členem výboru Občanské záložny v Kladně a v roce 1925 se zde ujal funkce předsedy. Byl předsedou Husova fondu, místní odbočky v Kladně. Politicky byl organizován ve Straně národně demokratické. Po vzniku samostatné Československé republiky v roce 1918 stál v čele Národního výboru v Kladně. Zemřel 7. listopadu 1943 v Kladně.

HRABĚ JOSEF
Narodil se v roce 1839. Byl to stavitel, podnikatel v oboru železničních a vodních staveb, v letech 1881 – 1889, 1895 – 1898 kladenský starosta, rytíř řádu Františka Josefa a nositel zlatého záslužného kříže s korunou. Od roku 1887 byl předsedou Spolku pro postavení nového chrámu Páně v Kladně, o Krvavém Božím těle v červnu 1889 byl jeho dům zcela vyrabován a starosta sám se musel spasit útěkem do Libušína, odkud přivolal na pomoc vojáky a četníky. Zemřel 14. dubna 1899 v Kladně.

JANOUT ČENĚK
Narodil se v roce 1881. Byl spoluzakladatelem a pozdějším ředitelem Volné socialistické školy práce v Kladně. V letech 1915-1917 byl také knihovníkem Obecní knihovny královského horního města Kladna. Jako člen městské rady podal návrh za odstranění řádových sester ze škol. Byl otcem grafika K. Janouta. Zemřel v roce 1965.

KARLÍKOVÁ VOJTĚCHA M.
Narodila se v roce 1834. Byla představenou konventu školských sester de Notre Dame a řídící učitelkou dívčí obecné školy v Kladně. Zemřela 30. června 1876 v Kladně.

NÁPRSTEK FRANTIŠEK
Narodil se 8. září 1877. Absolvent učitelského ústavu v Praze. Byl v Kladně řídícím učitelem v letech 1897 – 1906 a v letech 1909 – 1921 v Rozdělově. a silně se angažoval v dělnickém hnutí. Byl zapřísáhlým komunistou a nepřítelem církve. V letech 1918-1920 působil jako tajemník Národního výboru pro okres kladenský a unhošťský a byl předsedou Okresní správní komise v Kladně. Byl také školským reformátorem. V prosinci 1920 se stal jedním z vůdců puče, který na chvíli opanoval kladenskou radnici i město.

Následně byl spolu s Antonínem Zápotockým a Munou zatčen a odsouzen do vězení. Byl také ideovým zakladatelem Volné socialistické školy práce v Kladně a spoluzakladatelem knihovny. Byl také autorem sociální poezie a prózy a pedagogickým publicistou. Psal pod pseudonymem Jiří Ruda Zemřel 28. ledna 1955.

PICEK JOSEF
Narodil se v roce 1860. Majitel stavební firmy v Kladně, která zde postavila celou řadu veřejných budov, např. obchodní dům Frank, Revírní bratrskou pokladnu (dnes Okresní soud v Kladně), rozšíření kláštera školních sester (dnes Policie ČR) nebo původní část kladenské nemocnice. Byl dlouholetým předsedou Společenstva stavebních živností a má velkou zásluhu na rozvoji kladenské městské spořitelny. Zemřel v roce 1937.

ROZSYPALOVÁ AUGUSTA
Narodila se 19. února 1857. Byla učitelkou, básnířkou, prozaičkou a redaktorkou. Působila v učitelském ústavu v Kladně. Byla redaktorkou časopisu Žena. Stala se poslankyní Národního shromáždění. Je autorkou básní a povídek. Zemřela 23. listopadu 1925.

SKÁLA JOSEF P.
Narodil se v roce 1874 v Benešově u Prahy. Od roku 1905 vykonával funkci děkana a faráře v Kladně při kostele Nanebevzetí Panny Marie. Funkci kladenského děkana opustil v důsledku těžké srdeční choroby 16. listopadu 1936, kdy na jeho místo nastoupil P. Josef Klouček. Byl pohřben 7. května 1947 v Benešově u Prahy.

STÁDNÍK VÁCLAV
Narodil se 1. července 1895 v Braškově. Pocházel z dvanácti dětí. Vychodil obecnou školu a tři třídy měšťanské školy v Unhošti. Začal pracovat ve stavebnictví, pak přešel do železáren. Za svoji organizační činnost a prozrazení dopisování do časopisu Svoboda byl zatčen. Následně pracoval v hornictví na tehdejším dole Max. Na podzim roku 1917 nastoupil do administrace časopisu Svoboda v Kladně. Po skončení první světové války přešel do sekretariátu II. krajské organizace sociální demokracie, kde pracoval s Antonínem Zápotockým. Po jeho odchodu do Prahy nastoupil na jeho místo a v roce 1924 byl přeložen do sekretariátu Komunistické strany Československa v Pardubicích, kde současně vedl časopis Rudý východ. V roce 1920 byl zapojen do prosincových událostí a byl odsouzen na dvanáct měsíců těžkého žaláře. Trest si odpykal na Pankráci. V roce 1930 vstoupil do služeb města Kladna, kde pracoval až do roku 1958, kdy odešel do důchodu. Kronikářem byl od roku 1960.

Jaroslav Vykouk

Ing. Gottfried Bacher a zlidovělá Bachrovna

Báňský ředitel Pražské železářské společnosti (PŽS) Ing. Gottfried Bacher (1838 – 1897) se narodil v Solnohradsku jako syn rolníka. Vysokou školu studoval ve slovenské Bánské Štiavnici za pomoci stipendia majitele dolů na smaragdy v Chabachtalu. Po studiích byl asistentem na báňské akademii v Leoben (Lubně). Sedm let pracoval Zagorje Krajina (Srbsko) a asi v roce 1867 se stal báňským ředitelem PŽS a přišel na Kladno. Převzal do správy doly Václav, Layer, František a Amálii, podle něho v poměrně zanedbaném stavu. Vedle organizování uhelné těžby na Kladensku měl ve správě i rudné doly na Nučicku a vápencové lomy v okolí Mořiny na Berounsku. Za jeho působnosti byly hloubeny doly Mayrau ve Vinařicích a Max v Libušíně.

Ze zachovalých dokumentů, ale hlavně z ústního podání Ing. Vojtěcha Polacha, je známo, že s hloubením první „Mayrovky“, bylo započato v jedné části obce Vinařice, kde se ještě dnes říká „U Lípy“. Jáma se hloubila již v roce 1872, byla hluboká 60 m, a když se zde uhlí nenašlo, byl ze dna jámy proveden průzkumný vrt, který byl rovněž neúspěšný, ředitel Bacher nechal jámu zasypat. Po té hledal vhodnější místo pro hloubení nové jámy. Při hledání místa nebyl sám. Vzal s sebou báňské inženýry PŽS, mezi nimi byl i Daniel Corvin, který odpočívá v blízkosti hrobu Jana Váni na kladenských hřbitovech. Vhodnější místo našli na kopci zvaném Homolka v místě dnešní Mayrovky. Právě zde byly optimální podmínky pro vyhloubení nového dolu. Hluboké rokle v blízkosti šachty sloužily k odvalu hlušin a odčerpaná voda se odváděla do třebichovického potoka. S hloubením bylo započato 23. 7. 1874 a dozorem nad hloubením byl pověřen Ing. Jan Karlík. Měl zkušenosti s hloubením kruhového profilu jam, které získal na stáži v revíru Porýní – Westfálsku v Německu. Jámu hloubili lidé zvaní „trhani“ - lidé, kteří se specializovali na trhání skal při stavbách železničních tratí a hloubení nových jam. Trhánkové jámu vyhloubili do určité hloubky a v dalším hloubení nastoupili havíři z dolů Layer a František. K odčerpání vody používali ruční čerpadlo na způsob hasičské stříkačky. Hadice čerpadla byly z kůže, ručně šité. U Čerpadla se střídalo 9 mužů a jejich práce spočívala pouze k odčerpávání vody. Po dosažení hloubky 70 m bylo nainstalováno první čerpadlo na páru.

Důl Max v Libušíně se hloubil v letech 1888 – 1890. Dozorem byl pověřen Ing. Emil Sedlák, závodní dolu Amálie. Jáma Max byla hluboká 606 metrů a její těžní věž vysoká 50 m vévodila nad hornickým Libušínem.

Gottfried Bacher byl schopný technik, na jeho podnět vznikl také Montánní klub za účelem odborného, vědeckého a dalšího vzdělávání, ale hlavně důsledný racionalizátor. Ředitele Bachra neměli rádi horníci, ale ani jejich manželky. Jedním z důvodů bylo zavedení tzv. lípačky. Byla to úprava pracovní doby, kdy horníci na ranní směnu nastupovali již ve 4 hodiny ráno a na odpolední již ve 12 hodin. Takže se stávalo, že při tehdejším koloběhu

Bachrovna dnes, foto: T. Voldráb

směn deseti, někdy dvanácti hodinové pracovní doby, horníci končili až v neděli v poledních hodinách. Manželky si své muže téměř neužily. Po slavnosti Božího těla v Kladně ze dne 20.6. 1889 tehdy pobouřený dav lidu obklopil a vyraboval jeho vilu. Výstražné výstřely četníků na protějším nezastavěném poli zasáhly tři děti, které zraněním podlehly. Vojenským potlačením této stávky se stal Bacher v Kladně nenáviděným mužem. Do Kladna se po těchto událostech nikdy nevrátil a příležitostně obýval svoji vilu v Nouzově u Unhoště, kde v roce 1897 náhle zemřel. Událostem Božího těla v Kladně se věnovala Marie Majerová v románě Siréna, podle něhož byl natočen stejnojmenný film oceněný Zlatým lvem v roce 1946 v Benátkách.

Bachrovna v Huťské ulici č.p. 275 je jednou z nejstarších dochovaných staveb z poloviny 50. let 19. stol. Původně soukromý dům zakoupila Pražská železářská společnost kolem roku 1860 a přestavěla ji na vilu báňských ředitelů. V roce 1887 byla vila stavebně rozšířena o věž a druhé patro. Do poloviny 90. let 19. stol byly v přízemí vily apartmány generálního ředitele PŽS Karla Wittgensteina a v patře byt ředitele Bachra. Po druhé světové válce objekt dlouho chátral a zrušen byl i rozlehlý park kolem vily. V roce 1975 bylo v Bachrovně zřízeno podnikové muzeum Spojených oceláren n.p. Kladno, což znamenalo praktickou záchranu tohoto objektu. Na zahradu byl převezen i poslední Thomasův konvertor ze zrušené ocelárny Vojtěšské hutě. Tento mamutí exponát představuje jedinečnou připomínku toho, že právě v Kladně byla uskutečněna v roce 1879 první

Thomasova tavba na kontinentě. Celé muzeum Poldi, které bylo i po roce 1989 stále podnikové, bylo bohužel zrušeno a část sbírek byla předána Národnímu technickému muzeu nebo Sládečkově vlastivědnému muzeu v Kladně. Podstatnou část této sbírky je možné po domluvě navštívit v upravených místnostech přímo v areálu Strojíren Poldi a.s.

Jan Uváček

Ing. Jan Karlík (1840 – 1915)

V letošním roce si připomínáme dvě významná výročí tohoto technika, který byl bezprostředně spjat s počátky Dolu Mayrau ve Vinařicích. Narodil se 13. prosince 1840 v Kamýku nad Vltavou jako syn mlynáře. Byl poslední ze tří bratrů, reálné gymnázium vystudoval v Praze - Karlíně. Začal studovat na báňské akademii v Báňské Štiavnici a ve studijním roce 1861 – 1862 přešel na báňské učiliště do Příbrami. Po absolvování tohoto učiliště pracoval asi tři roky v solných dolech v Hallstadtu v Solnohradsku. Poté byl krátce zaměstnán v rudných dolech v Příbrami. Z Příbrami odchází k Pražské železářské společnosti na Kladensko. K získání zkušeností z hloubení dolů byl vyslán do Horního Slezka a Vestfálska.

V letech 1871 – 1873 byla hloubena pod jeho vedením jáma Stehelčevská jako větrací a odvodňovací jáma pro Důl Vítek - Václav ve Cvrčovicích. Báňský ředitel PŽS Gottfried Bacher si jej vybral jako vedoucího pro hloubení Motyčínské jámy, hloubené od roku 1874. Tato jáma byla hloubena poprvé u PŽS v kruhovém průřezu o průměru 2 sáhy a půl stopy (tedy v přepočtu 3, 95 m). Po dohloubení v roce 1877 byla pojmenována podle předsedy správní rady PŽS JUDr. Kajetána Mayera svobodného pána z Mayrau tímto jménem. V letech 1881 až 1884 byla o 50 m východněji vyhloubena druhá jáma Robert.

Jan Karlík věnoval všechen svůj volný čas technickému zdokonalování hornické činnosti svými vynálezy a patenty. Mayrovka se stala ve své době jednou z největších a nejlépe vybavených šachet v Rakousko – Uhersku, jezdilo sem na exkurze mnoho odborníků. Z jeho významných patentů a vynálezů to byly například hloubicí čerpadla, výklopník k vyprazdňování důlních vozů v třídírnách /1885/, rošt k vytřídění hrubého uhlí z těžby /1890/, síta na rozdružování těženého uhlí. Karlíkovy patenty a vynálezy v uhelném úpravnictví se osvědčily i v dalších uhelných a rudných revírech v Rakousko - Uhersku a Německu.

Jan Karlík se stal známým po celém světě úpravou a zlepšením vynálezu tachografu, který dostal jméno Karlíkův tachograf. Tento přístroj je schopen změřit rychlost pohybu těžní klece v každém okamžiku a zároveň ji průběžně zaznamenávat. První tachografy byly zhotoveny v dílnách Dolu Mayrau, později byla jejich výroba převedena do Slaného a Prahy.

V roce 1881 při ustavení tzv. „Montánního klubu“, který vznikl z podnětu báňského ředitele G. Bachera a soustřeďoval špičky kladenského hornictví se stal Jan Karlík jeho stálým zapisovatelem. V roce 1896 měl rozhodující slovo při výstavbě nové úpravny uhlí. V roce 1901 byla na Dole Mayrau vybudována vlastní elektrická ústředna.

V roce 1904 se mu dostalo za zásluhy o technický rozvoj v hornictví a za jeho vynálezy a patenty uznání z nejvyšších míst: Řád císaře Františka Josefa I., ocenění, kterého se dostalo jen málo Čechům.

Ing. jan Karlík s inženými Dolu Mayrau při odchodu do výslužby 1. 12. 1906, z archivu Sládečkova vlastivědného muzea v Kladně

Ing. Jan Karlík s inženýry na Dole Mayrau, archiv Hornického skanzenu Mayrau

V závěrečném roce jeho působení na Mayrovce byl uveden do provozu nový těžní stroj pro jámu Mayrau vyrobený firmou Ringhoffer a to 5. 6. 1906.

Závodní dolu Ing. Jan Karlík pracoval na Mayrovce celých 32 let, od začátku hloubení dolu až do 31. 12. 1906, kdy odešel v 66 letech do důchodu. Z prvního manželství měl čtyři syny a z druhého dvě dcery. Odstěhoval se do Prahy a věnoval se nadále odborné činnosti, hlavně výrobě tachografů.

Narodil se 13. 12. 1840, před 170 lety a zemřel 1. 10. 1915 ve věku 75 let, před 95 lety. Byla to výrazná osobnost kladenského hornictví, pro Důl Mayrau snad nejvýznamnější.

Karel Melichar

Literatura: Kolektiv autorů, Dobývání uhlí na Kladensku – Kartis 2006

Vojto Bilišič
Industriální zahradník

V Hornickém zpravodaji 3/2009 jsme vám představili první z mnoha studentských projektů, které se zabývají proměnou nejstarší části Vojtěšské huti v Kladně. Projekt Vojtěcha Bilišiče je další v pořadí. Svou diplomovou práci obhájil v ateliéru sochařství prof. Kurta Gebauera na Vysoké školy uměleckoprůmyslové v Praze v roce 2007.

Plán zeleně v části vápenných pecí Vojtěšské huti, archiv VŠUP

Zakletá zahrada a svět za zrcadlem

Industriální zahradník Vojto Bilišiče vznikl na VŠUP v Praze v ateliéru Kurta Gebauera a Dagmar Šubrtové. Patří k těm ojedinělým projektům, ke kterým se člověk vždy rád vrací, protože místo konečného, totálního řešení nebo jednorázové, okázalé site specific performance pro uměnímilovné davy diváků, představuje spíš komorní, introvertní příběh, hledání vnitřního kouzla průmyslové krajiny, obtížně uchopitelný land art, který ponechává značný prostor fantazii a náhodě.

Návrh jednoduchého divadelního prostoru u vápenných pecí Vojtěšské huti

Vojto Bilišič vstupuje do tajemného prostředí bývalé Vojtěšské huti, opatrně našlapuje a odhaluje téměř nehmotnou krásu území, které kdysi člověk přírodě nekompromisně vzal, proměnil na ocelové město a dnes si ho příroda opět bere zpět. Na rozdíl od obvyklých všeobjímajících koncepcí pracujících s širokým kontextem, soustředí autor v neklidné atmosféře svá pozorování spíše na detail, a jeho prostřednictvím se pokouší dobrat skryté podstaty, poznání hlubšího smyslu dění "pod povrchem věcí". Jako by tím vedle inspirace hledal také svoji roli ve světě. Nejenom, že se snaží probíhající procesy pochopit, ale postupně je i s dětskou hravostí nenápadně usměrňuje a zvědavě sleduje další vývoj příběhu, který se mu odehrává před očima. Je pozorovatelem i hybatelem - uvolňováním stavidel "skrytých" pochodů a zdůrazněním subjektivně vybraných aspektů se sám stává nedílnou součástí dlouhodobého vývoje genia loci.

Věž u vápenných pecí Vojtěšské huti před a po úklidu, archiv VŠUP

V prostředí Vojtěšské huti se v poetické symbióze prolínají neuvěřitelně rychle zanikající ozvěny nedávné průmyslové minulosti a milosrdná příroda. Poněkud nestranné zkoumání souběžného rozkladu a růstu proto Vojto Bilišiče zároveň uvádí do zamyšlení nad tím, zda a do jaké míry existuje hranice mezi lidskými produkty a přírodou; sleduje jejich společné rysy a staví na nich východiska svých drobných, často záměrně téměř nepostřehnutelných zásahů. Navzdory tomu, že jak říká, dal nakonec přednost "bezbranné" přírodě, jeho vstupy a prostředky, kterými je lze

realizovat, jsou nakonec přeci jen lidským dílem a člověk vědomě tím, kdo určuje meze ve kterých se odehrává soužití a střet obou neoddělitelných a přitom protikladných hybných sil ve "ztraceném" území. Stává se zahradníkem - osobou, která s využitím existujících stop průmyslové minulosti, pročištěním i usměrňováním potenciálu přírodních procesů vytváří nový svět, podmínky pro budoucí život. Zahradníkem, který odevzdaně přijímá skutečnost, že "nastupuje do rozjetého vlaku" a výsledky své práce, přesahující časový horizont jedné generace, možná ani neuvidí.

Zásahy autora se soustředí zejména do jakýchsi uzlů, zastavení na poutní cestě. Tato místa vyšší energie, záchytné body se však na rozdíl od barokní krajiny neodkazují do jiného světa, k víře, ale bezprostředně samy do sebe. Genius loci je chápán jako něco co existuje jaksi mimo vůli člověka a zároveň v každém z nás. Výsledné dílo proto žije vlastním životem, nepotřebuje davy diváků a osamocenému náhodnému návštěvníkovi nenásilně zprostředkovává krásnou melancholii všedního dne, syrovou oázu ticha a vytržení z každodenní rutiny.

V křehkosti, ohleduplnosti a drobném měřítku se skrývá největší síla ale zároveň i slabina projektu. Různorodé odrazy osobního, vnitřního světa autora se pohybují natolik na pomezí reality a snu, zásahu člověka a samovolného přírodního procesu, že lze vlastně jen obtížně rozlišit nakolik se to vše skutečně děje. Obdiv patří tomu, kdo je ochoten hledat nové cesty i s vědomím, že jeho kroky budou jen obtížně postřehnutelné, a kdo nakonec v nevděčné strategii spatřuje smysl své práce...

Petr Vorlík,
Výzkumné centrum průmyslového dědictví ČVUT v Praze, leden 2009
(text byl psán pro Kladno Záporno 7/2010)

Jeden z pamětníků vzpomíná, odsuzuje, chválí a informuje

Hornický skanzen Mayrau ve Vinařicích měl od svého vzniku 19. 8. 1994 několik majitelů a zřizovatelů. Každá doba se do existence skanzenu buď pozitivně nebo negativně zapsala. Ve svém příspěvku bych chtěl zavzpomínat a víceméně poukázat na věci dobré, skanzenu prospěšné, ale i na neuvážené činy, které stávajícím exponátům nebo kulturní památce ublížily. Věřte vážení, nebylo jich málo.

Skanzen Mayrau letos 19. srpna oslavil šestnáct let svého trvání. Při pohledu zpět je dlužno dodat, že Generální ředitelství kladenských dolů zaniklo v roce 1990. Nástupnickou organizací se stala akciová společnost Českomoravské doly (ČMD a.s.), která převzala také historický odkaz při zachování technických a hornických památek Kladenska. Přesvědčivým dokladem bylo i to, že u příležitosti 120. výročí založení dolu Mayrau a za účasti tehdejšího předsedy představenstva ČMD a.s. Ing. Viktora Koláčka, místopředsedy Ing. Vladimíra Špoka, poradce pro sociální politiku a propagaci Ing. Jana Kuriala a zástupců mnoha institucí, spolků města Kladna, hornických klubů, Národního technického muzea v Praze a široké veřejnosti, byl v roce 1994 uveden skanzen Mayrau do provozu. Skanzen měl zůstat trvalou vzpomínkou na rozvoj, slávu i pády kamenouhelného hornictví v revírech Kladno, Slaný a Rakovník. Navíc měl být trvalou ukázkou technických památek sepsaných v památkovém seznamu od roku 1973 a v roce 1994 pak movitých a nemovitých kulturních památek ČR.

Po několikaletém fungování hornického skanzenu se ukázalo, že některé věci nepůjdou tak, jak se původně předpokládalo. Po ukončení těžby na dole Mayrau v červnu 1997 začaly nájezdy nenechavců, kteří i v samotných objektech skanzenu doslova drancovali. Tehdy stačilo jen slovo nadřízeného a sbírky skanzenu byly ochuzeny o koženou přilbu, elektrický kahan a obraz dolu Mayrau od neznámého autora. Ve stejné době se překonávaly rekordy těžby na dole Schoeller, které, řekněme si upřímně, byly už tehdy nesmyslné. „Rekordmanům se podařilo nadobro zavalit hydraulické stojky (dauty), které byly původně umístěny v simulovaném porubu v kopci Homole. Přímo z expozice perfektně vybudovaného porubu v těžbě na škrabák, byly hydraulické stojky vyrabovány a odvezeny na důl Schoeller bez náhrady. Na povrchu dolu Mayrau se děly i jiné činy. Například u lanové dráhy na konci mostu sloužícímu k odtěžení rubaniny od jámy Robert a Mayrau se začaly postupně rabovat kolejnice v řadu několika desítek metrů, které skončily ve sběru. Dneska bychom vzácné kolejnice potřebovali. Výhledově se totiž počítá s provozem hornického vláčku a bez kolejnic to uskutečnit nelze. Ve vážném ohrožení likvidace byl i samotný lanový stroj a lanový komplex dopravy od jam. Jen včasným zásahem PhDr. Anny Mayové se podařilo přes Ústav památkové péče stroj zachránit. Je to sice otázka financí, ale k uvedení lanové dráhy do provozu dnes moc

nechybí. Dřevěné podlahy jsou už opravené, potřebná je rekonstrukce přístřešku, několik zabezpečovacích prvků a lanovka se může ukázat v provozu.

Za zcela neomluvitelný vandalizmus musím označit poškození těžního stroje Ringhoffer z roku 1905. Po ukončení provozu byly z parního těžního stroje, který sloužil na stlačený vzduch, bezcitně vyrvány zásobníky vzduchu: plíce těžního stroje. Tento skutek lze označit za úmyslné poškození kulturní památky a přitom nebyl tento čin nikdy potrestán. Dodnes se ptám sám sebe, zda je to vůbec možné?

Mayrovka měla svou rozlohou a uspořádáním budov původně úplně jinou podobu. Objekty, které postrádaly památkovou ochranu, podstoupily demolici. Je pravda, že některé z nich byly ve špatném nebo dezolátním stavu, ale i tak byl rozsah demolic neúměrný. Téměř nová budova ventilátorovny, součást technologie větrání dolu Mayrau, byla srovnána se zemí a pod ní 50 m TH chodba komplet zaplavena popílkem. Tato chodba mohla být dnes využita k jiným účelům. Za další neuvážený čin můžeme označit zaplavení spodní části budovy záplavu – mlýnu. Ve sklepení se nacházela technologie dopravy škváry – materiálu při likvidaci důlních požárů. Kvalitní Mayrovské uhlí mělo až 6.300 kalorií, což mělo za následek časté požáry, zhruba každý pátý den v podzemí hořelo. Když si vzpomenu na dobu, když celá technologie záplavu byla v provozu a dnes je již zaplavena elektrárenským popílkem, je mi z toho smutno.

Skanzen Mayrau za dobu své existence patřil několika majitelům a zřizovatelům. Každá ta doba přinesla v oblasti budování nových expozic a v rekonstrukci i věci pro skanzen pozitivní a užitečné. Největší obrat k lepšímu nastal v době správy a řízení tehdejšího majitele Hornického muzea v Ostravě - Petřkovicích. Jeho zástupci od roku 2001 téměř pravidelně jezdili na Mayrau k různým pracovním poradám a jednáním. Na rozvoj a záchranu skanzenu Ostrava investovala značné finanční částky. Na Mayrau se začalo s přestavbou vstupní haly, s přestavbou místností bývalých cechů, výměnou oken, vybudovalo se pěkné sociální zařízení, koupelny, šatny, bufet pro návštěvníky a také došlo k výměně dveří do čistých šaten. Dále se upravila nová trasa prohlídky a začalo s potřebnou opravou střech šachetních budov, mechanických dílen a expozice dýmnice. Úplně novou střechu dostala budova těžního stroje Robert a budova kompresorů. Jako atrakce pro děti se vybudovalo strašidelné podzemí. Podporovali se kulturní a společenské akce. Často se zde pořádaly různé výstavy workshopy za účasti našich a zahraničních umělců. V této věci spolupracovalo vedení skanzenu s občanským sdružením Arteum. Z jeho činnosti můžeme vzpomenout, že ještě dnes zdobí areál skanzenu díla umělců Prof. Kurta Gebauera, PhDr. Tomáše Kůse a MgA. Dáši Šubrtové. Tato činnost měla společný cíl. Do skanzenu nalákat co nejvíce návštěvníků a aby se skanzen dostal do povědomí co nejširší veřejnosti. To se celkem dařilo. Při organizování různých akcí účinně pomáhal Klub přátel hornického muzea v Ostravě, později nově vzniklý Klub přátel hornických tradic –

Kladno, o.s. Myslím, že je vhodná příležitost i takto na stránkách Hornického zpravodaje všem, kteří pro skanzen něco udělali srdečně, poděkovat a to jmenovitě - Ing. M. Fojtíkovi, Ing. L. Placovi, Mgr. R. Broskevičovi, Ing. St. Vopaskovi, Ing. O. Podhajskému, Ing. Zd. Dumbrovskému, A. Konečnému a později Ing. J. Kimrovi a Gavlasovi. To jsou lidé, kteří s tehdejším vedoucím skanzenu Bořivojem Hasmanem spolupracovali, jednali a realizovali. Za jejich zásluhy jim patří poděkování.

Do začátku roku 2010 byl skanzen ve správě ostravské firmy RPG - Property. Její zástupci jezdili na Mayrau jen sporadicky, jednání byla zdlouhavá a z jejich jednání se toho moc neuskutečnilo. S aktivitou ostravského muzea se to nedá srovnávat, ale je pravdou, že aktivity skanzenu dále podporovala. Dne 4. Ledna 2010 došlo k podpisu kupní smlouvy mezi RPG - Property a Středočeským krajem. Hornický skanzen se tak stal pobočkou Sládečkova vlastivědného muzea v Kladně.

Jan Uváček

3. industriální víkend 6. – 7. listopadu 2010
Otvovice – Zákolany – Kováry

Pořadatel: Občanské sdružení Kladno – Koněv a Klub přátel hornických tradic – Kladno, o.s.
Průvodce: Jaroslav Grubner

Sobota 6. 11. 2010

Zastavení 1. Otvovická skála – výhled na Otvovice – údolí s výchozy uhelné sloje – těžba

Otvovická oblast je nejvýchodnější částí Kladensko – slánsko – rakovnické uhelné pánve. Její velikost lze zhruba vymezit od obce Stehelčeves na západě a korytem Vltavy v Kralupech na východě. K severu sloj mírně zapadá 4 – 6 cm/m a vytrácí se na úbočí jalových hřbetů v blízkosti obcí Slatina, Olovnice a Blevice. Uhlí vychází na povrch v oblasti, Zákolan, Otvovic, Minic a Mikovic, kde bylo v minulosti otevřeno mnoho důlních děl. Nachází se zde jak hlavní kladenská uhelná sloj o mocnosti 4 – 9,5 m tak i spodní (základní) kladenská sloj o mocnosti 1,5 – 2,7 metru. Uhlí však je méně kvalitní především svým větším obsahem popela a síry.

Počátek dolování uhlí v Otvovickém údolí lze zhruba vymezit roky 1716, 1718 – 1720. V Otvovicích se tedy těžilo uhlí o půlstoletí dříve než ve Vrapicích. Kusové uhlí odebíraly některé domácnosti a drobnější kupovaly okolní cihelny. Odbyt však byl velmi malý. Stejně jako později ve Vrapicích, tak i zde lidé zpočátku uhlí nedůvěřovali. Dokonce ho nechtěli ani zadarmo! Například v roce 1769 se tehdejší stát rozhodl rozdělit mezi chudé 400 vídeňských centů uhlí zdarma, rozebráno však bylo pouze 86 centů. Rozkvět dolování v této oblasti začal až po roce 1756, kdy zvoleněveská vrchnost hledala uhlí zejména v severní části otvovického revíru. Později bylo v otvovickém údolí založeno velké množství důlních děl a otvovické doly se po roce 1800 staly největšími uhelnými doly ve středních Čechách.

Mezi nejznámější a nejvydatnější důlní díla z té doby patří štola František de Paula (1800 – 1951), štola Felix (1808 – 1959) a Důl Jan (1889 – 1965).

Naopak zcela nepodařená byla Kolečská jáma, kterou zarazila v roce 1857 Společnost státní dráhy mezi obcemi Koleč a Zákolany. Při hloubení této těžné jámy zde byl poprvé použit kruhový profil se zděnou vyzdívkou. Nalezeny však byly pouze ekvivalenty uhelné sloje. V hloubce 23 metrů slabá uhelná slojka a ve 123 metrech dvě vrstvy černé uhlonosné břidlice. Průzkumné chodby 50 – 165 metrů dlouhé však uhelnou sloj nenalezly a jáma později sloužila pouze jako zdroj pitné vody pro obec Koleč. Společnost Státní dráhy zde pravděpodobně předpokládala propojení

Brandýsecké uhelné deprese, otevřené Dolem Michael – Layer v Brandýsku s Otvovickou uhelnou depresí. Toto propojení se však nikdy neprokázalo.

Na vrcholu svých možností těžby byl otvovický revír kolem roku 1848, kdy zdejší doly zásobovaly široké okolí až po Prahu. V roce 1873 však již těžba poklesla o více jak 60 %. Důvodem bylo nejen vyčerpání dostupných dolových polí, ale i skutečnost, že v těchto letech se již na Kladensku těžilo kvalitnější uhlí. Takové doly, jako Marie – Antonie (1840 – 1899) a Václav (těžba 1847 – 1876), které byly již od roku 1856 dokonce napojeny na uhelnou vlečku, dále Černého jáma Ludvík (1840 – 1882), Důl Kübeck (těžba přibližně 11ti metrové uhelné sloje vysoké kvality zahájena 1858), vytlačily měně kvalitní otvovické uhlí z trhu, což ve svém důsledku vedlo k obrovskému snížení těžby v otvovickém revíru.

Posledním dolem, který v Otvovicích těžil jak hlavní, tak i základní uhelnou sloj, byl Důl Jan (1889 –1965).

Zastavení 2. Minické štoly

Dosud zachované, pouze zamřížované vstupy umožňují pohled do starých štol v Minické oblasti, kde probíhala těžba zhruba od roku 1836 až do roku 1873. Tedy v největší slávě otvovického dolování.

Ještě v období 2. světové války těžil v těchto místech ing. Jiří Kolář. Roku1940 začal razit štolu **Kolář (Minická III.)**. V délce 74 metrů bylo, po zjištění možnosti dosáhnout stejných dolových polí vedlejší starou štolou Jakub, ražení zastaveno, aniž byla sloj zastižena. V roce 1941 zarazil J. Kolář štolu **Bohemia I.** Těžena zde byla svrchní lávka v hloubce 3 – 6 metrů do roku 1944. V těsné blízkosti štoly Bohemia I. bylo v období let 1944 – 1946 provozováno ing. Kolářem další důlní dílo **Bohemia II.** Štola, zaražená zhruba o dva metry níž, k dosažení spodní lávky uhelné sloje zřejmě využila i části starého, dříve jmenovaného, důlního díla Jakub provozovaného v letech 1850 – 1911.

Štola Sv. Václav

První připomínka k roku 1836 a 1844 jako majetek Lobkowiců. Severně položená důlní míra stejného jména byla rozfárána ještě jámou Václav položenou severně ve vzdálenosti 165 metrů. Dolové pole je zde však silně omezené tektonickou poruchou a tak je možné, že štola později sloužila i jako dopravní chodba k severně položeným důlním dílům. Tuto domněnku potvrzuje i rozlehlý důlní odval před štolou Václav.

Štola Tomáš

Stejného majitele měla i vedlejší štola Tomáš (Lobkowice). První zmínka je k roku 1850. Podle rozlehlého odvalu je pravděpodobné, že štola byla provozována ještě v roce 1873.

Štola Jan Křtitel

Vrchnostenský majetek. První zmínka k roku 1845. Pravděpodobně těžila velmi krátce, protože v letech 1850 a 1857 již není uváděna.

Štola VIII. Mikovice (Blasius)

V knize Dobývání uhlí na Kladensku je štola označena jak Blasius. Vlastnictví je připisováno Josefu Hořitzerovi (1836 – 1850). V roce 1857 náležela důlní míra Petronile Högerové. Poslední pokus o obnovení těžby je připomínán k roku 1912.

Zastavení 3. Štola František de Paula

Nejvydatnější a nejvýznamnější štola ve východní části otvovického revíru. Dědičná štola v délce 230 metrů až na uhelnou sloj mocnou v této lokalitě 2 – 3 metry byla založena kolem roku 1800 a patřila k toskánskému majetku. Roku 1848 přešla do majetku Habsburků, později Společnosti státní dráhy a v roce 1936 do majetku Pražské železářské společnosti. V letech 1916 – 1923 a dále v v období hospodářské krize 1930 – 1936 byl provoz na této štole přerušen. Pražská železářská společnost ihned po převzetí do svého majetku v roce 1936 přejmenovala štolu na František a znovu ji otevřela. Hlad po uhlí v období 2. sv. války znamenal obrovské navýšení těžby a již koncem roku 1943 je na štole František zaměstnáno 140 lidí.

Souběžně s dědičnou štolou ve vzdálenosti 15 – 20 m východně byla (1844) zhruba o 50 metrů severněji zaražena větrní štola a pro vyrubání uhelné sloje za tektonickou poruchou vyhloubil před rokem 1875, ve stejném dolovém poli císařský majestát 330 metrů severně od ústí štoly Fr. de Paula, 21 m hlubokou údajně těžní jámu.

Důl František de Paula těžil v otvovické oblasti uhlí až do roku 1951.

Zastavení 4. Kaplička sv. Prokopa Otvovice

Původní kapličku nechal postavit v roce 1716 otvovický statkář Ferdinand Salomon. Podnětem byl mor, který v letech 1680, 1713 a 1714 zahubil mnoho otvovických obyvatel. Obec tehdy věnovala pozemek a platila daně. Oltář vystavěl Václav Přibil. Na oltáři byl obraz sv. Prokopa, po stranách sochy sv. Šebestiána a sv. Rocha patronů rolníků a ochránců před nakažlivými nemocemi.

Bohužel v roce 1832 přišla do Otvovic cholera, na kterou zemřelo 77 lidí. To byl patrně důvod, proč otvovičtí starou kapličku (která nepomohla)

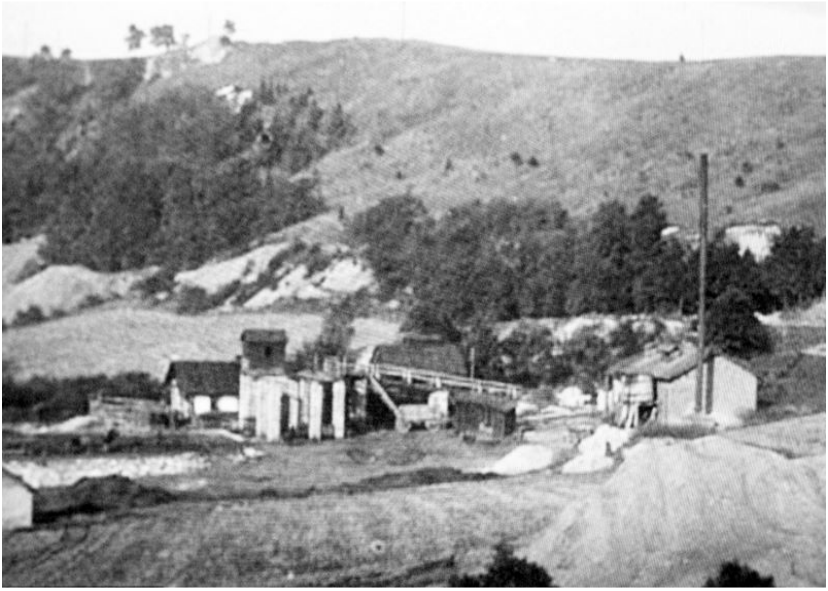

Štola František de Paula, archiv Sládečkovo vlastivědné muzeum v Kladně

Štola František de Paula dnes, foto: J. Grubner

Pohled do štoly Kolář, foto: J. Grubner

Pohled do štoly Václav, foto: J. Grubner

zbořili a na jejím místě postavili novou a větší. Kostelík, postavený v gotickém slohu, se stal jediný v celém širokém okolí. Mše se začaly sloužit od roku 1841.

Ani jeden ze zvonů nepřežil 1. světovou válku. V roce 1917 byly oba sejmuty a přetaveny na kanóny.

Minulý režim se o kapličku příliš nestaral. 1. oprava byla provedena až na začátku 90. let 20. století. V roce 2006 se do kostelíka vrátily i zvony. Poslední oprava byla, za vydatného přispění známé zpěvačky Lucie Bílé, provedena v roce 2007.

Zastavení 5. Sklárna KERAGLASS Otvovice

Původní sklárna byla postavena v roce 1802 v místech Nad Hájem u cesty k Trněnému Újezdu. Problém však byl z dopravou uhlí od místních dolů do poměrně strmého kopce. To byl důvod, proč byla v roce 1815 postavena huť nová, v údolí blízko otvovických dolů. Ve sklářské peci se nejdříve topilo uhlím, později byl tento způsob nahrazen generátorovým plynem. Po ukončení těžby se do otvovické sklárny dováželo pro výrobu plynu hnědé uhlí.

Podle místního pamětníka se zde ještě před rokem 1989 pracovalo na tři směny a pece jely v nepřetržitém provozu. Zhasínaly pouze při pravidelných odstávkách. Vyráběly se tady sklenice, vázy, cylindry na petrolejky, zavařovací sklenice, lékařské baňky, lisované a foukané sklo.

Později měla sklárna několik majitelů. V roce 1997 koupil podnik berounský senátor Jiří Rückl, který připravoval velkou rekonstrukci celého závodu, zejména jeho modernizaci.
V té době se zde zajišťovala výroba a distribuce lékařských kapilár s úpravou proti srážení krve, dále prodej pomůcek pro odběr krve, technické sklo a granulát k výrobě glazury na dlaždičky a obkládačky.

Dále jsou uváděny obory:
speciální laboratorní přístroje, výrobky ze skla, porcelánu, keramiky, kovu a výrobky z plastických hmot. Pracovalo zde 20– 200 zaměstnanců.

V roce 2000 se společnost Rückel a synové dostala na seznam dlužníků. Její pohledávka u Komerční banky představovala 33, 6 mil Kč. Rückel to zdůvodnil půjčkou na rekonstrukci. Díky zahraniční firmě, která odebrala a nezaplatila zboží v hodnotě přes 18 mil. Kč nebyl schopen dluh splácet a dostal se tak do platební neschopnosti.

V současné době vlastní firmu Keraglass italský majitel, který zde zajišťuje malou výrobu lékařských kapilár. Použitelné stroje byly odvezeny do Polska a zbytek je rozkraden sběrači kovů. Firma uvádí 1 – 5 zaměstnanců.

Sklárna KERAGLASS Otvovice, sklářská pec, foto: D. Šubrtová

Sklárna KERAGLASS Otvovice, interiér, foto: D. Šubrtová

Zastavení 6. Odval Dolu Jan

Prohlídka haldy, její složení, vznik uhlí a sběr otisků, význam pro současnost, vegetace a sukcese.

Zastavení 7. Štola Felix

Štola Felix je poprvé připomínána v roce 1808. V létech 1845, 1850 a 1857 je uváděn jako majitel těžař Petr Matouš. Později přechází vlastnictví na Josefa Černého a Josefa Viktorína a v roce 1900 je již zajištěna těžba ve výši 8 893 tun uhlí. Od roku 1906 vlastnili štolu František Fencl a František Foldýn z Prahy. Jednalo se o úpadní chodbu raženou severním směrem v délce 230 metrů.

26. září1907 došlo k zatopení štoly, kdy zahynulo šest havířů. Ještě v témže roce zakoupila štolu Společnost st. dráhy a důl přejmenovala na Jan. Po krátké době je upuštěno od těžby a důl je znovu zatopen.

Provoz je obnoven až v roce 1919, kdy si štolu Felix pronajímá Kladenské kamenouhelné těžařstvo, které již k roku 1921 uvádí těžbu 17 tisíc tun uhlí. Pro špatný odbyt je důl v roce 1929 znovu uzavřen.

Těžbu zde obnovuje n.p. Gottwald až v roce 1952. Ten byl roku 1958 nahrazen n.p. Zápotocký. Po vyuhlení základní sloje je štola Felix roku 1959 uzavřena. a těžba byla zajišťována pouze sousední štolou Jan.

Zastavení 8. Důl Jan

V roce 1889 zakládá pravděpodobně Společnost státní dráhy východně od štoly Felix hlavní těžní štolu. Dobývána byla až 6,5 metru mocná uhelná sloj silně promísená s žáruvzdornými jílovci. Až 10 vagónů lupku se zde měsíčně vypalovalo a toto množství se používalo pro výrobu šamotového zboží.

Po odkoupení štoly Felix byl Důl Jan otevřen úpadní, dvoukolejnou, těžní štolou v délce 220 metrů. Původně dřevěné vozíky byly vytahovány na povrch lanovkou poháněnou parním strojem. Třídění kusového a středního uhlí se provádělo v suché třídičce.

V roce 1922 Společnost st. dráhy rekonstruovala důl, kdy dřevěné důlní vozy nahradily ocelové na 700 kg uhlí a parní stroj vystřídal elektrický vrátek.

V této době byla vyražena východně od těžné štoly pomocná výdušná štola Jan v délce 221 metrů. Štola sloužila k odvětrání důlních polí až do ukončení těžby v roce 1965. Výše těžby po rekonstrukci Dolu Jan je uváděna v průměru kolem 17 tisíc tun.

Stejně jako na vedlejší štole Felix je provoz dolu roku 1929 zastaven. Pro velký nedostatek uhlí po 2.světové válce je Důl Jan znovu v roce 1952 rekonstruován a těžba obnovena. Po uzavření vedlejší štoly Felix (1959) byla těžba odváděna pouze hlavní štolou Jan.

V důsledku špatné kvality uhlí a neefektivnosti těžby je Důl Jan definitivně uzavřen v roce 1965. Horníci přešli na Důl Zápotocký v Dubí. Odepsáno bylo 110 000 tun uhlí.

Zastavení 9. Restaurace U Libuše Zákolany

Po zhruba osmikilometrové náročné cestě otvovickými hvozdy jsme si na závěr dopřáli malé občerstvení a vyhodnotili první část Industriálního víkendu.

Jaroslav Grubner

Literatura:
- kolektiv autorů, Dobývání uhlí na Kladensku
- internetový serwer, Otvovice těžba uhlí, kaplička sv. Prokopa v Otvovicích
- rozhovory s obyvateli Otvovic

Nedělní část Industriálního víkendu, bývalý cukrovar, Zákolany, foto: T. Voldráb

Nedělní část Industriálního víkendu, bývalá továrna na piána Dalibor, Zákolany, foto: T. Voldráb

Kulturní akce v Hornickém skanzenu Mayrau leden, únor, březen 2011

LEDEN:

výstava Mlátek a želízko
leden 2011 – březen 2011
několik skříní a vitrín s předměty, které obklopovaly horníky, návštěvníci budou tipovat k čemu sloužily,
- vyplňovačka

ÚNOR:

Orientační běh zimní liga

sobota 5. 2. – 12. 2. 2011
– opakování akce *Cesta do středu země* z roku 2010 (HZ č. 2/2010)

Březen:

výstava Političtí vězni
sobota 26. 3. 2011
březen – červen
putovní výstava
ve spolupráci s Člověk v tísni, beseda

Původní místo pomníku na Dole Wanieck, foto: ing. Strašík

Současné uložení pomníčku v Hornickém skanzenu Mayrau, foto: ing. Strašík

Letošní setkání hornických měst ve Stříbře, foto: T. Voldráb

Letošní setkání hornických měst ve Stříbře, foto: T. Voldráb

Oslava Dne horníků v Hornickém skanzenu Mayrau, foto: J. Pergl

Výstava Vášnivé sběratelství v Hornickém skanzenu Mayrau, pořádaná Občanským sdružením Arteum, foto: J. Pergl

Oslava Dne kraje v Hornickém skanzenu Mayrau, foto: T. Voldráb

Hledání hlasem v podzemí, hlasová dílna s P. Vášou a T.Žižkou v Hornickém skanzenu Mayrau, pořádaná Občanským sdružením Arteum, foto: T. Voldráb

Obsah

Usnesení z výroční členské schůze KPHT – Kladno, o. s., pořádané dne 14. 10. 2010 v Hornickém skanzenu Mayrau **2**
Zápis z ustavující schůze výboru KPHT – Kladno, o.s. pořádané v Hornickém skanzenu Mayrau ve Vinařících dne 14. 10. 2010, J. Grubner **3**
Přání do nového roku, Ing. Eduard Michalíček **6**
Ohlédnutí za slavnostním setkáním, ing. V. Dudák **7**
Jak vznikl film *Červnové dny*, A. Kachlík **13**
100 let od poslední lázeňské sezóny v lázních Šternberk u Smečna, K. Melichar **14**
Důl Rako, historie a současnost, ing. Ivan Černý **15**
Výskyty zlata ve středních Čechách, K. Melichar **18**
Klášter školských sester v Kladně, J. Vykouk **20**
Ing. Gottfried Bacher a zlidovělá Bachrovna, J. Uváček **25**
Ing. Jan Karlík (1840 – 1915), K. Melichar **28**
Vojto Bilišič, Industriální zahradník, T. Vorlík **31**
Jeden z pamětníků vzpomíná, odsuzuje, chválí a informuje, J. Uváček **35**
3. industriální víkend 6. – 7. listopadu 2010, Otvovice – Zákolany – Kováry, J. Grubner **38**
Kulturní akce v Hornickém skanzenu Mayrau, leden, únor, březen 2011 **48**
Kulturní akce v Hornickém skanzenu Mayrau v roce 2010 **49**

za obsah článků odpovídají autoři

vydává: Klub přátel hornických tradic (KPHT) - Kladno o.s.
redakční rada: J. Grubner, K. Melichar, V. Neliba, D. Šubrtová, T. Voldráb
redakce: Hornický skanzen Mayrau, č.p. 56, Vinařice 273 07,
tel: 312 273 067, email: kpht-kladno@centrum.cz
tisk: A centrum Kladno s.r.o
za finanční podpory kolektivních členů KPHT Kladno o.s.

foto na titulní straně: Vápenné pece Vojtěšské huti v Kladně, T. Voldráb

Reklama Geoindustrie